

Referanser: KR 46/20 og KR 77.1/20

Arkivsak: 21/00685-2

Kirkelig gravferd som fokusområde

Sammendrag

Kirkerådet vedtok i KR 46/20 kirkelig gravferd som ett av fem fokusområder i 2021. I årsplan for 2021 (KR 77.1/20) vedtok Kirkerådet tre tiltak på feltet kirkelig gravferd i årsplanen:

- 1 Etablere nasjonalt kontaktorgan for gravferdsfeltet i samarbeid med KA.
2. Synliggjøre kirkens sorgstøttearbeid før, under og etter begravelsen på nettsider og ved utvikling av maler for brosjyrer o.l. til pårørende.
3. Sammen med KA vurdere ulike tiltak som bidrar til en god brukeropplevelse for pårørende.

Det følgende saksframlegget redegjør for status for arbeidet med tiltakene.

Forslag til vedtak

Kirkerådet tar saksframlegget til orientering og støtter planen for tiltakene som er beskrevet i saken.

Saksorientering

Gravferd er den kirkelige handlingen hvor Den norske kirke møter den største bredden av både folkekirken og mennesker i Norge. Det finnes per i dag ikke oversikt over hvor mange som deltar i kirkelig gravferd i løpet av ett år, men dette skal telles fra 1.1.2021. Den norske kirkes andel av gravferder i Norge er relativt stabil i lys av medlemstallet, men går nedover noen steder i landet. Begravelsesbyråers alternative tilbud om seremonier ser ut til å være en viktig årsak til nedgangen.

For Den norske kirke er det avgjørende at pårørende opplever å bli møtt på en god måte når de kommer til kirken i forbindelse med kirkelig gravferd. Dette ligger derfor til grunn for hele arbeidet som nå pågår med kirkelig gravferd i Kirkerådet.

Her følger en beskrivelse av planer for arbeidet under de ulike tiltakene:

Tiltak 1: Etablere nasjonalt kontaktorgan for gravferdsfeltet i samarbeid med KA

Sammen med KA har Kirkerådet tatt kontakt med Virke Gravferd for å etablere et fast møtepunkt for gjensidig oppdatering og samtaler om problemstillinger knyttet til kirkelig gravferd. Virke er den eneste bransjeorganisasjonen for begravelsesbyråer i Norge, og Virke Gravferds medlemmer håndterer ca 90 % av de årlige dødsfallene i Norge. Faste møter med Virke Gravferd vil derfor gi Kirkerådet og KA viktig innsikt i byråenes opplevelse av gravferdsfeltet, og det vil være en nasjonal arena for å drøfte samarbeidet mellom Den norske kirke og byråene. Første møte i dette organet er gjennomført.

Sammen med KA har Kirkerådet også invitert involverte parter fra kirkelig sektor til en konsultasjon for samtale om status og utfordringer. Gravferd involverer mange aktører og faggrupper i Den norske kirke, og et felles samtaleforum kan bli en arena for viktige drøftinger knyttet til utvikling av gravferdsfeltet. Konsultasjonen vil være første steg mot å danne et halvårlig eller årlig nasjonalt forum der bredden i kirkelig sektor kan snakke sammen om gravferdspraksisen i Den norske kirke. Et slikt bredt sammensatt forum kan være en ressursgruppe for utvikling av kirkelig gravferd.

Tiltak 2: Synliggjøre kirkens sorgstøttearbeid før, under og etter begravelsen på nettsider og ved utvikling av maler for brosjyrer o l til pårørende.

Den norske kirke har et tilbud knyttet til gravferd som strekker seg utover selve seremonien. Dette inkluderer støtte fra de pårørende får beskjed om et dødsfall, gjennom gravferden og i tiden etter gravferden. Videre tilbyr Den norske kirke arrangementer, markeringer som på Allehelgenssøndag og samtale- og sorggrupper som inviterer pårørende til å være del av et fellesskap med rom for uttrykk for sorg og savn. Den norske kirke kan få fram dette tilbudet bedre enn i dag til de som vurderer kirkelig gravferd. For å jobbe med hvordan dette kan kommuniseres på alle nivåer fra menigheters nettsider til nasjonale nettsider, er det satt ned en arbeidsgruppe. Gruppen starter sitt arbeid i mars og presenterer ressurser i løpet av høsten 2021.

Tiltak 3: Sammen med KA vurdere ulike tiltak som bidrar til en god brukeropplevelse for pårørende.

Følgende vil gjennomføres under dette tiltaket:

- **Medlemsundersøkelse**

Det er ikke kjent for Kirkerådet at det er gjort store kvantitative undersøkelser om medlemmers opplevelse av kirkelig gravferd. Ingeborg Sommer gjennomførte i forbindelse med sitt Olavsstipend et empirisk forskningsprosjekt hvor hun fulgte fire tilfeldige gravferder fra A til Å, og fulgte opp blant annet med intervjuer av pårørende. Pårørendes forventninger og opplevelser knyttet til kirkelig gravferd vil samtidig variere. Det er derfor nyttig å få gjennomført en større medlemsundersøkelse som kartlegger dette. Spørsmålene i undersøkelsen vil blant annet handle om hva som er viktig i valg av gravferdsseremoni og hvilket inntrykk medlemmene har av gravferd i Den norske kirke.

- **Forskning på praksis**

Skal Den norske kirke forbedre de pårørendes opplevelse av kirkelig gravferd, må det gjennomføres forsøk med ulike tiltak for å forbedre opplevelsen. Gjennom bispedømmene vil det bli valgt ut noen steder i landet hvor det gjennomføres forsøk med ny praksis knyttet til pårørendekontakt, innhold i og rammer for gravferdsseremonien. Bispedømmerådets og biskopens støtte vil være avgjørende for dette, og kirkeverge og prost vil være sentrale for å igangsette forsøk i samråd med sine ansatte. Et aktuelt forsøk kan handle om at kirken har førstekontakten med pårørende og hvilken konsekvens dette har for pårørendes opplevelse. Et annet område å utforske kan være innholdet i minnedelen av seremonien, musikk og andre kulturelle uttrykk, liturgisk ramme mm. Det bør være følgeforskning knyttet til noen av disse forsøkene som vil sikre faglig evaluering og vurdering av resultater av forsøkene, i tillegg til formidling av resultatene på ulike arenaer for faglig påfyll og inspirasjon og som grunnlag for eventuelle endringer på feltet.

- **Formidling**

Brukeropplevelsen til pårørende henger sammen med kirkens forståelse av gravferdens teologi. Teologien gir rammer for hvilken fleksibilitet kirkelig ansatte kan utvise i møte med pårørende. Kirkerådet tildelte i 2016 midler til prosjektet «Dåpens teologi» i regi av MF vitenskapelige høyskole. Resultatet av prosjektet var boken «Dåpen – en nådens kilde» av Harald Hegstad. Boken har blitt en viktig ressurs for individuell fordypning og faglige samtaler om dåp i Den norske kirke. På samme måte kan et faglig arbeid knyttet til kirkelig gravferd legge grunnlag for videre samtaler om hvordan Den norske kirke utvikler dette feltet. Ansatte og folkevalgte i lokalkirken, i bispedømmene og på nasjonale arenaer kan bruke en slik faglig ressurs som utgangspunkt for samtale. Det vil derfor bli utlyst midler til et prosjekt om gravferdens teologi.

- **Prostivise kurs**

Innenfor de rammene som er gitt av kirke og samfunn, er kirkelig ansatte avgjørende for hvilken opplevelse pårørende får av kirkelig gravferd. Kirkerådet vil ta initiativ til at det utarbeides ressurser for faglige samtaler om kirkelig gravferd på prostnivå. Den faglige ressursen fra forrige punkt kan etter utvikling brukes inn i disse samtalene. Kirkerådet vil også drøfte med KA og Bispemøtet, og i neste omgang med studiesteder, om mulighetene for at kursene kan utformes som poenggivende etterutdanning.

Som formulert i Kirkerådets vedtatte tiltak 3, vil Kirkerådet også sammen med KA vurdere andre tiltak som kan bedre de pårørendes opplevelse.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Kirkerådet har bevilget 1 million kroner til arbeid med kirkelig gravferd i 2021, og disse vil bli anvendt til tiltakene nevnt i saken. Utover dette gjøres arbeidet med kirkelig gravferd som fokusområde innenfor eksisterende stillinger og budsjetter.